

A „sport a fejlődésért és a békéért” területének feltérképezése

Doktori tézisek

Bardocz-Bencsik Mariann

Testnevelési Egyetem
Sporttudományok Doktori Iskola

Témavezető: Dr. Dóczi Tamás egyetemi docens, PhD

Hivatalos bírálók: Dr. Péter László, egyetemi adjunktus, PhD
Dr. Vingender István, főiskolai tanár, PhD

Szigorlati bizottság elnöke: Dr. Gombocz János, professor emeritus, CSc
Szigorlati bizottság tagjai: Dr. Bognár József, egyetemi tanár, PhD
Dr. Tibori Tímea, tudományos főmunkatárs, CSc

Budapest
2020

1. Bevezetés

Az elmúlt két évtizedben a sportot és egyéb mozgásformákat világszerte célzottan használták és használják társadalmi fejlődési célok elérése érdekében, illetve béketeremtési és -fenntartási célokból az ún. ‘a sport a fejlődésért és a békéért’ (sport for development and peace – SDP) ágazat keretein belül. E doktori disszertáció a globális SDP ágazatot térképezi fel, magyarországi kitekintéssel.

Az 1990-es évek közepe óta mind az SDP gyakorlata, mind pedig a terület kutatása a globális szinten folyamatosan terjed és fejlődik, ugyanakkor Magyarországon a terület ismertsége és elismertsége még nem teljes. Jelen disszertáció célja az SDP szektorának bemutatása a potenciális magyar szereplők számára, arra buzdítva őket, hogy fedezzék fel maguknak a területet és aknázzák ki a benne rejlő lehetőségeket.

Pierre Bourdieu mezőelmélete (1978) szolgál a kutatás átfogó elméleti keretével. Egy társadalmi mező egy olyan környezet, amelyben különböző cselekvők – szervezetek és egyének – küzdenek különböző fajta tőkékért, például gazdasági, kulturális és társadalmi tőkékért. Mindezt habitusuk szerint teszik, ami nem más, mint korábbi tapasztalatokon alapuló, mélyen gyökerező szokások, diszpozíciók és várakozások rendszere.

A mezőelmélet mellett további négy koncepciót is alkalmaztam az SDP szektor jobb megértése érdekében. A neokolonializmus koncepciója (Sartre 1964) számos nemzetközi fejlesztési program logikáját és mechanizmusait segít megérteni, beleértve SDP programokéit is. A ‘sport plusz’ és ‘plusz sport’ koncepciók (Coalter 2007) annak illusztrálására kaptak helyet a kutatásban, hogy milyen módokon lehet a sportot fejlesztési projektekből használni. A ‘sport a fejlődésért programelmélet’ (Coalter 2012) iránymutatást ad arra vonatkozóan, hogyan lehet adekvát SDP programokat kidolgozni és megvalósítani. Végezetül, a ‘fejlesztési hírességek’ és a ‘sztárok/szegénység tér’ koncepciók (Goodman és Barnes 2011) szolgálnak elméleti alapul a sztársportolók SDP-beli tevékenysége megértéséhez.

A mezőelmélet és a négy fentebb említett koncepció alkalmazása lehetővé teszi, hogy az SDP-t mint egy viszonylag önszabályzó mezőt kutassam a sport és a fejlesztés társadalmi tereiben; hogy megértssem a mező cselekvőit, tevékenységeiket és a közöttük

lévő erőviszonyokat. A neokolonializmus koncepciója, valamint a ‘sport plusz’ és ‘plusz sport’ koncepciók hasznosak az SDP mezőbeli cselekvők habitusának feltárásában, különösen annak megértésében, hogyan közelítenek fejlesztési kihívásokhoz a sport eszközeivel. A ‘sport a fejlődésért programelmélet’ arra irányítja a figyelmet, hogy milyen a cselekvők ideális habitusa ahhoz, hogy maximalizálni tudják az SDP programok pozitív hatásait. Minekután az élsportolók társadalmi tőkéjük kihasználásával dolgoznak az SDP mezőben fejlesztési hírességekként, a Goodman és Barnes által kijelölt dimenziók szintén illeszkednek ebbe az elméleti keretrendszerbe.

2. Célkitűzések

A jelen kutatás legfőbb célja az volt, hogy alaposabban megértsem az SDP ágazatának működését a globális térben; hogy adatokat kapjak a szektor földrajzi kiterjedtségének jellemzőiről, a szektor szereplőiről tapasztalataikat és kihívásaikat tekintve; hogy feltárjam a híres élsportolók szerepét a szektorban; és hogy kitekintést tegyek az SDP-vel kapcsolatos magyarországi helyzetre.

2.1 Kutatási kérdések

- Hogyan jellemezhető az SDP-ben működő szervezetek földrajzi elterjedtsége a világban? Mik a szervezetek adminisztratív központjának földrajzi helyével és a terepmunkák helyével kapcsolatos mintázatok?
- Vannak-e mintázatok az SDP szektorának időbeli növekedésében? Voltak-e ‘hullámok’ az SDP szervezetek alapításában az idő előrehaladtával? Hogyan hatott a Sport a Fejlődésért és Békéért Nemzetközi Napjának megalapítása a szektor fejlődésére?
- Mik a legfőbb kihívások, amelyekkel az SDP-ben működő szervezetek szembesülnek? Van bármiféle kapcsolat a kihívások fajtái és a velük küzdő szervezetek fajtái között?
- Mik a legfőbb jellemzői annak a világszerte népszerű jelenségnek, hogy híres élsportolók kapcsolódnak be az SDP-be?
- Hogyan jellemezhető a magyarországi SDP szintér?

2.2 Hipotézisek

H_{1a}: Feltételezem, hogy SDP-vel foglalkozó szervezetek minden lakott kontinensen működnek, és legnagyobb részük az ún. fejlődő világban dolgozik projektjeik, programjaik megvalósításán.

H_{1b}: Feltételezem, hogy az ún. fejlett világban van az adminisztratív központja azon szervezeteknek, amelyek a fejlett világban dolgoznak a terepen. Ugyanakkor feltételezem azt is, hogy azon szervezetek többségének is a fejlett világban van az adminisztratív központja, amelyek a fejlődő világban dolgoznak a terepen.

H₂: Feltételezem, hogy az SDP szervezetek világszerte történő gyarapodása néhány 'hullámban' következett be, amelyeket a politikai kontextusban elért mérföldkövek előztek meg.

3. Módszerek

A kutatás legfőbb céljait szem előtt tartva több adatgyűjtési és adatelemzési módszer kombinációját használtam. Az ún. háromszögelés technikája a társadalomtudományi kutatásokban ajánlott eljárás, ugyanis ezzel megbízhatóbb eredményeket kapunk, mintha csak egy módszert alkalmaznánk.

3.1 Mélyinterjúk

Kvalitatív módszerként 15 félig strukturált mélyinterjút készítettem Skype-hívásokon keresztül, és ezeket elemeztem. Kétlépcsős mintavételt alkalmaztam azzal a céllal, hogy olyan személyek kerüljenek a mintába, akik különböző pozíciókban dolgoznak az SDP területén, különféle földrajzi területeken. Az első körben kényelmi mintavételt alkalmaztam szakmai kapcsolati hálóm mozgósításával, melynek eredménye nyolc interjú lett. A második körben hólabda módszer alkalmazásával további hét interjúalanyra tettem szert. Az adatokat két módszerrel elemeztem. Az interjúk legnagyobb részénél egy hat lépésből álló tematikus elemzést alkalmaztam (Braun és Clarke 2006), míg az élsportolók SDP-ben való részvételével kapcsolatos

interjúrészleteket Goodman és Barnes konceptuális keretrendszere (2011) szerint elemeztem.

3.2 Adatbázisok másodelemzése

Annak céljából, hogy kvantitatív adatokat kapjak a világszerte működő SDP szervezetek számáról, an International Platform on Sport and Development (IPSD) adatbázison hajtottam végre másodelemzést. Az IPSD egy online közösségi platform, amelyre 2003-as indulása óta 975 SDP-vel foglalkozó szervezetet regisztráltak 2019. február 1-jéig. Az adatbázis tisztítása során eltávolítottam a mintából azon szervezeteket, amelyek már megszűntek, illetve azokat, amelyek jelen kutatás szempontjából irrelevánsak voltak, így 657 szervezet alkotta az elemzett adathalmazt. (Az élsportolók SDP-ben való részvételéről szóló elemzésben 697 szervezet alkotta az adatbázist.)

Az élsportolók SDP-beli szerepvállalásáról további adatokat a 'Look to the stars' online adatbázisból gyűjtöttem. Ez a világ legismertebb, hírességek jótékonykodásával foglalkozó weboldala, amelyen 4340 celebritás és 2289 olyan jótékonyági szervezet található, amelyik hírességekkel dolgozik együtt. Az oldal belső keresési funkcióját és szűrőjét használtam ahhoz, hogy megkapjam azon sportolók listáját, akik SDP szervezetekkel működnek együtt.

3.3 Kérdőíves vizsgálat

2014-ben egy angol nyelvű online kérdőívet készítettem, és tettem közzé az IPSD-n és annak közösségi média felületein, elérve ezzel több mint 5000 olyan embert, aki érdeklődik az SDP iránt. A kérdőívet összesen 30-an töltötték ki a rendelkezésre állt három hónap alatt. A kérdőív volt az első adatgyűjtési kísérlet a kutatás során, és az alacsony válaszadási ráta okán vált biztossá, hogy további adatgyűjtési módszereket is alkalmaznom kell. A kérdőív 26 kérdést tartalmazott, és közülük kilencet elemzek a kutatásban. A kérdőívben főleg zárt végű kérdések szerepeltek (dichotóm kérdések, feleletválasztós kérdések) és néhány nyílt végű kérdés is helyett kapott benne. Az utóbbiakra érkezett válaszokat ugyanúgy Braun és Clarke hat lépésből álló tematikus elemzési módszerével (2006) dolgoztam fel, mint a mélyinterjúk válaszait.

3.4 Résztevő megfigyelés

A résztvevő megfigyelés széles körben alkalmazott kutatási módszer az antropológiában és a szociológiában – ebben a kutatásban pedig kiegészítő módszerként kapott helyet. A módszer alkalmazásával az volt a célom, hogy néhány olyan SDP szervezet egy-egy jellemzőjét mutassam be, amelyekkel közvetlen szakmai kapcsolatban álltam. A megfigyeléseimet ‘mikro esettanulmányok’ formájában ismertetem.

4. Eredmények

4.1 Az SDP földrajzi elterjedtsége

Hat kategóriát állítottam fel aszerint, hogy hol van az IPSD adatbázisban szereplő SDP szervezetek adminisztratív központja, illetve hol folytatnak terepmunkát. Az 1. táblázat ezeket a kategóriákat mutatja be, illetve azt, melyikben hány szervezet található.

1. táblázat: Szervezetek kategorizálása aszerint, hogy hol található az adminisztratív központjuk és hol folytatnak terepmunkát, illetve a szervezetek gyakorisága az IPSD-n

Az adminisztratív központ helye	A terepmunkák helye	A kategória elnevezése	A szervezetek aránya (%)
Fejlett ország	Fejlett ország(ok)	Tisztán első világ	16,59
Fejlett ország	Fejlett ország(ok) + Fejlődő ország(ok)	Fejlett világból induló globális tevékenység	22,53
Fejlett ország	Fejlődő ország(ok)	Neokolonialista	12,79
Fejlődő ország	Fejlett ország(ok)	Fordított kolonialista	0
Fejlődő ország	Fejlett ország(ok) + Fejlődő ország(ok)	Fejlődő világból induló globális tevékenység	46,58
Fejlődő ország	Fejlődő ország(ok)	Tisztán harmadik világ	1,52

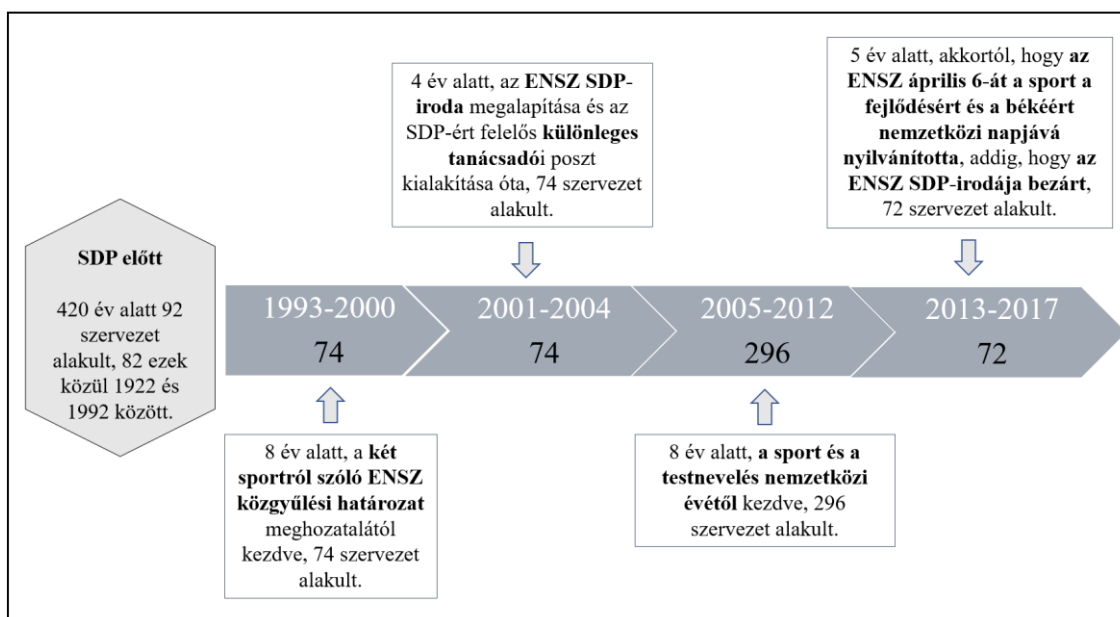
A kutatás alapján egyensúly mutatkozik a fejlett és a fejlődő országbeli szervezetek között. Az első három kategóriába tartozó szervezetek az összes szervezet 51,9%-át teszik ki, míg azok, amelyek adminisztratív központja fejlődő országban van, az adatbázis 48,1%-át adják.

Az adathalmaz további elemzése során kiderült, hogy a világ 106 országában található adminisztratív központja SDP szervezeteknek. 95 szervezet központja az Egyesült Államokban van, 70-é az Egyesült Királyságban, míg 36-36 szervezet Indiában, valamint a Dél-Afrikai Köztársaságban székel. A lista végén 36 olyan ország található, amelyekben egy-egy SDP szervezet központja található.

Az adatbázis szervezetei 147 országban folytatnak SDP terepmunkát. A Dél-Afrikai Köztársaságban van a legtöbb ilyen, ott 59 szervezet folytat SDP programimplementációt. A második helyen India található 53 szervezettel, a harmadikon pedig az Egyesült Államok 52 szervezettel. A lista végén 37 olyan ország található, amelyben egy-egy szervezet folytat SDP terepmunkát.

4.2 Néhány számadat az SDP szektor növekedéséről

Annak érdekében, hogy meg tudjam vizsgálni az SDP szektorának növekedését, először öt mérföldkövet azonosítottam az SDP történetében. Az azonosítási folyamat során releváns publikációkat – többek között ENSZ-dokumentumokat – vizsgáltam, illetve az intézményesülési folyamat főbb eseményeit tekintetem át. A későbbiekben 608, az IPSD adatbázisban található szervezet alapítási évét vizsgáltam meg. Az első ábra az SDP történetét mutatja be az előbbieken említett öt mérföldkövel együtt, illetve a mérföldkövek által határolt korszakokban alapított szervezetek számát is jelzi.

1. ábra: Korszakok az SDP történetében és az új szervezetek száma korszakonként

Az adatbázisban szereplő szervezetek alapítási évének kronológiai vizsgálata alapján érdemes megjegyezni, hogy 92 szervezet még az SDP történetének kezdetét jelző első mérföldkő (1993) előtt került megalapításra. Ebben a több mint 400 évnyi időszakban legfőképpen felsőoktatási intézmények, nemzetközi sportirányítási szervezetek és egyéb főbb nemzetközi szervezetek alakultak. Az első vizsgált időszakban (1993-2000) 74 szervezet született, ami 9,25 szervezetet jelent évente.

A második korszakban (2001-2004) számos fontos lépés történt az intézményesülési folyamatban, úgysis, mint az ENSZ SDP-iroda és az SDP Nemzetközi Munkacsoport megalapítása. Az SDP területe iránti növekvő érdeklődés az újonnan alakult szervezetek számában is tetten érhető: 74 szervezet alakult, amely 18,5-es éves átlagot jelent.

A harmadik korszakban (2005-2012) összesen 296 szervezet látott napvilágot, ami évi 37 új szervezetet jelent. A gyors növekedés oka lehet többek között az, hogy számos olyan gyakorlati dokumentumot publikáltak ekkor, amelyek azokat a fejlesztési és béketeremtéssel kapcsolatos terepmunkákat voltak hivatottak segíteni, amelyek a sport eszközt is alkalmazták. A mező gyors növekedésének másik oka lehet, hogy ebben a korszakban számos pénzügyi forrást nyitottak meg és díjat is alapítottak SDP-vel foglalkozó szervezetek számára. Ahogy egyre több gazdasági tőke vált elérhetővé, úgy vált a mező egyre hívogatóbbá új cselekvők számára. Az SDP iránti megnövekedett érdeklődés harmadik oka lehet a korszakban tapasztalt, addig soha nem látott információáramlás, amely az internethasználat növekedésének köszönhető.

Az SDP történetének utolsó vizsgált időszakában (2013-2017) 72 szervezetet alapítottak, ami 14,4 új szervezetet jelent évente. Az SDP szektorának növekedésében bekövetkezett lassulás annak lehet az eredménye, hogy az időszak végén számos bizonytalanság ütötte fel a fejét az intézményesülési folyamatban. A tapasztalt lassulás egy másik oka lehet, hogy a kutatási adatbázis, az IPSD, már nem olyan vonzó az új SDP szervezetek számára, mint az előző korszakokban, és az alapítók már nem regisztrálják ott újonnan létesített szervezetüket. A lassulás egy harmadik oka az lehet, hogy az SDP mezeje 'telítődött', és már nincsen, vagy kevés olyan anyagi forrás van, amely az újonnan születő SDP szervezetek munkáját támogatná.

4.3 Az SDP szereplői és kihívásai

Az SDP területén tevékenykedő cselekvők típusainak vizsgálata egy átfogó listát eredményezett. A 2. táblázat arról ad áttekintést, hogy milyen típusú szervezetek végeznek SDP tevékenységet, hogy ezeknek a szervezeteknek mik a főbb céljaik és tevékenységeik az SDP területén, hogy milyen szinteken végzik a tevékenységeiket, és néhány példát is hoz az adott kategóriába tartozó szervezetekre. Az áttekintés alapja a szakirodalom, a saját kutatási eredményeim, valamint SDP gyakorlati szakemberként szerzett tapasztalataim.

2. táblázat: Az SDP szereplőinek típusai és fontosabb jellemzőik

Szervezettípus	Fő célok az SDP-vel kapcsolatban	Az SDP-vel kapcsolatos legfőbb tevékenységek	Működés szintje	Például szolgáló szervezetek
Nemzeti kormányzatok és kormányzati szervezetek	A sport eszközének alkalmazása sporttól eltérő szakpolitikai területeken és a nemzetközi kapcsolatok területén	Politikai döntéshozatal, Finanszírozás	Nemzeti, Nemzetközi	Kambodzsai Oktatási, Ifjúsági és Sportért Felelős Minisztérium, Canadian Heritage
Nemzetközi nem-kormányzati szervezetek	SDP módszertanok és programtervek fejlesztése, alkalmazása és terjesztése	Programok megvalósítása, Figyelemfelhívás, Politikai tanácsadás	Helyi, Nemzetközi	Right To Play, Peace Players International
Közösségi működtetésű szervezetek	SDP módszertanok és programtervek fejlesztése és alkalmazása	Programok megvalósítása	Helyi	Hearts of Gold, Mathare Youth Sports Association
Kormányközi szervezetek	A sport eszközének alkalmazása sporttól eltérő	Politikai döntéshozatal, Programok megvalósítása	Nemzetközi	Nemzetközösség Titkársága, UNAIDS

Szervezettípus	Fő célok az SDP-vel kapcsolatban	Az SDP-vel kapcsolatos legfőbb tevékenységek	Működés szintje	Például szolgáló szervezetek
	politikai területeken és a nemzetközi kapcsolatok területén, SDP módszertanok és programtervek fejlesztése, alkalmazása és terjesztése			
Nemzetközi Sportszövetségek	SDP módszertanok és programtervek alkalmazása és terjesztése, Figyelemfelhívás az SDP-vel kapcsolatban a sport világában	Programok megvalósítása, Figyelemfelhívás	Nemzetközi	FIFA, Nemzetközi Olimpiai Bizottság
Nemzeti Sportszövetségek	SDP módszertanok és programtervek alkalmazása és terjesztése, Figyelemfelhívás az SDP-vel kapcsolatban a sport világában	Programok megvalósítása, Figyelemfelhívás	Nemzeti	Koszovói Olimpiai Bizottság, Török Labdarúgó-szövetség
Professzionális sportklubok	Figyelemfelhívás az SDP-vel kapcsolatban a sport világában, SDP módszertanok és programtervek alkalmazása	Figyelemfelhívás, Programok megvalósítása	Nemzeti, Nemzetközi	Essendon Futballklub, Werder Bremen Sportegyesület

Szervezettípus	Fő célok az SDP-vel kapcsolatban	Az SDP-vel kapcsolatos legfőbb tevékenységek	Működés szintje	Például szolgáló szervezetek
Nemzetközi vállalatok	SDP szervezetek és projektek kezdeményezése és támogatása; Figyelemfelhívás az SDP-vel kapcsolatban	Finanszírozás, Figyelemfelhívás	Nemzeti, Helyi	Nike Inc., The Coca-Cola Company
Kutatással foglalkozó intézmények	Az SDP kutatása, SDP módszertanok és programtervek fejlesztése és alkalmazása	Kutatás, Programok megvalósítása	Nemzetközi, Nemzeti, Helyi	International University of Monaco, University of Brighton
Híres élsportolók	Figyelemfelhívás az SDP-vel kapcsolatban, Adománygyűjtés konkrét SDP szervezetek és/vagy programok számára	Figyelemfelhívás, Finanszírozás	Nemzetközi, Nemzeti, Helyi	Johann Koss, Yusra Mardini

A kutatás során végig kiemelt figyelmet fordítottam az ENSZ SDP-irodájának szerepére, hiszen ez az iroda mindegy belépési pontként szolgált az ENSZ rendszerébe sportos kérdések tekintetében, és nagymértékű mezőspecifikus társadalmi tőke birtokosa volt. Mivel az irodát 2017 májusában bezárták, és továbbra sincsenek arról biztos információk, hogy mely szervezet veszi át az iroda feladatait az ENSZ rendszerében, az iroda bezárása bizonytalan örökséget hagyott maga után.

Sokféle kapcsolatot találtam az SDP cselekvői között. A legtöbb SDP projektet megvalósító szervezet nem-kormányzati szervezet, amelyek gyakorta működnek együtt egymással projektek megvalósításában. Ők ugyanakkor egymás versenytársai is az anyagi forrásokért folytatott versenyben. Ezek a projekteket megvalósító szervezetek gyakran alárendelt szerepet játszanak a szponzoraikkal való együttműködéseikben. A

legtöbb hiányzó kapcsolat az SDP területén a hiányos kommunikációra vezethető vissza. Ez tetten érhető mind szervezeteken belüli, mind szervezetek közötti kapcsolattartásra nézve.

Mind a szakirodalom, mind a jelen kutatás a sport erejéről szóló túlzottan pozitív, elnagyolt állításokat tartja az egyik legnagyobb kihívásnak az SDP területén. Ezek az állítások sokszor projekteket megvalósító szervezetektől származnak, amelyek versenyt folytatnak gazdasági és társadalmi tőkékért mind egymással, mind más, rokon mezők cselekvőivel. Ez a tévhit kéz a kézben jár egy másik kihívással, mégpedig az SDP-ről szóló hiányos tudással fejlesztési körökben. A megfelelő projektmenedzsment hiánya, ami többek között a szűkös anyagi forrásokra vezethető vissza, szintén egy összetett és jelentős kihívás. A projektmenedzsment egyik kiemelten fontos része a monitoring és értékelés, és ez gyakran hiányzik az SDP projektekből. Az SDP programok megvalósítói sokrétű kihívásokkal állnak szemben az anyagi források hiányán túl, ilyenek például a megfelelő emberi erőforrások hiánya és a nem megfelelő infrastruktúra. Ezek a kihívások több mindentől függenek, például a projektek szerkezetétől, a megvalósítás helyszínétől és a megvalósításban résztvevő partnerektől is.

4.4 Sportcsillagok részvétele az SDP-ben

4.4.1 Számadatok sportcsillagok részvételéről az SDP-ben

Az IPSD adatbázis 697 szervezetének vizsgálata során 62 olyan szervezetet találtam, amelyek élsportoló nagykövetekkel dolgoznak együtt. Ez az összes szervezet 11,2%-a. Közülük 21 szervezet (33,9%) egyetlen nagykövettel dolgozik együtt, míg 22 szervezet (35,5%) 2-5 élsportolóval működik együtt, 12 szervezetnek (19,4%) pedig 6-14 nagykövete van. Hét szervezet (11,3%) 30 vagy annál több élsportolóval dolgozik, közülük négy (6,5%) pedig 80-nal vagy annál is többel.

Az élsportolók SDP-beli szerepvállalásáról további adatokat a 'Look to the stars' online adatbázisból gyűjtöttem. Az oldalon 4340 híres embert és 2289 olyan jótékonyági szervezetet tartanak nyilván, amelyek hírességekkel dolgoznak együtt. Az oldalon szereplő hírességek közül 523 (12,1%) dolgozik a sportszektorban. További vizsgálatom kimutatta, hogy az oldalon 87 olyan élsportoló szerepel, akik legalább egy olyan jótékonyági szervezettel dolgoznak együtt, amely valamilyen SDP tevékenységet végez. Ez azt jelenti, hogy az adatbázisban szereplő hírességek 2%-a SDP-vel foglalkozó

élsportoló. A viszonylag alacsony arány oka lehet, hogy az SDP-vel foglalkozó szervezetek olyan szervezetekkel állnak versenyben hírességekért, amelyek egyéb területeken jótékonykodnak, például iskolák és kórházak építésével foglalkoznak vagy gyógy módokat kutatnak.

4.4.2 A sikeres SDP nagykövet élsportolók fontosabb tulajdonságai

Az élsportolók SDP-beli részvételére vonatkozó interjúválaszokat Goodman és Barnes 'fejlesztési hírességek' és 'sztárok/szegénység tér' koncepcióinak alapján vizsgáltam. Az elemzés során öt témakör rajzolódott ki. Kiderült, hogy az élsportoló SDP-nagykövek legfontosabb tulajdonságai a hitelesség, az önazonosság és a szakértelem. Szintén kiderült, hogy a híres sportolónak felerősített hangja van a társadalom magasabb rétegeiben elfoglalt pozíciójuknak köszönhetően, és ezt a hangot akkor is használják, amikor fejlesztési kérdésekről beszélnek. A kutatás eredményeként kiderült továbbá, hogy a sportolók SDP-beli élményeiket a 'sztárok/szegénység térben' tudják megosztani a hagyományos és a közösségi média csatornáin keresztül. Szintén kiderült, hogy kapcsolat van az élsportoló nagykövet reputációja és annak a szervezetnek a hírneve között, amelyikkel az SDP területén együttműködik. Ez azt jelenti, hogy az élsportoló hírnevén eső csorba rossz fényt vethet a vele kapcsolatban álló SDP szervezet hírnevére is. Végezetül az is kiderült, hogy nagyon fontos olyan sportolókat választani egy-egy SDP projektben való részvételre, akiket a projekt résztvevői ismernek és példaképeikként tekintenek rájuk. A hírnév elengedhetetlen jellemzője a sportoló nagyköveknek. Akár országos hírű sportolóról van szó, aki egy nemzeti szintű SDP programban vesz részt, akár egy világhírű élsportolóról, aki nemzetközi szinten aktív nagykövet, a közvéleménynek és a program közvetlen kedvezményezettjeinek ismerniük és tisztelniük kell az illetőt. Csak ebben az esetben tud a sportoló kiteljesedni 'fejlesztési híresség' szerepkörében.

4.5 Magyarországi kitekintés

A magyar nyelvű SDP-ről szóló szakirodalom áttekintése után arra a következtetésre jutottam, hogy mind az SDP gyakorlata, mind annak kutatása gyerekcipőben jár még hazánkban. Eddig pusztán néhány tudományos cikk jelent meg az

SDP témájában magyarul, az SDP szaknyelvét használva, olyan folyóiratokban, mint a Testnevelés, Sport, Tudomány, a Civil Szemle és a Kultúra és Közösség. Ugyanakkor számos olyan tudományos munka látott napvilágot magyarul, amelyek az SDP témakörébe sorolhatók, de nem használják az SDP kifejezést és az SDP szaknyelvét. Közülük számos érvel amellett, hogy a sportbeli részvételnek számos társadalmi előnye lehet, mások a hátrányos helyzetű csoportok sport általi társadalmi befogadásának témakörét járják körül.

Több magyar szakpolitikai dokumentumot is megvizsgáltam, keresve az esetleges SDP-re történő utalásokat. A vizsgálat során kiderült, hogy sem a *Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007*, sem a *Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia II.*, sem pedig *Az Egészség Évtizedének Johan Béla Nemzeti Programja* nem használja az SDP kifejezést. Ugyanakkor mindegyik dokumentum javasolja a sportban rejlő lehetőségek kihasználását bizonyos társadalmi célok elérése érdekében.

Az IPSD adatbázis másodelemzése során egy magyarországi szervezetet találtam, a Debrecenben működő A Mozgó Cívisért Egyesületet.

A kutatás során egy olyan magyar élsportolóra leltem, aki az SDP-ben tevékenykedik. A tízszeres világbajnok egykori kick-bokszoló Mórádi Zsolt a Peace and Sport nevű SDP szervezet sportoló nagykövete, ún. "Champion for Peace".

5. Következtetések

5.1 A kutatási kérdések megválaszolása

Az első két egység kutatási kérdésre az 5.2-es fejezetben válaszolok, mert ezekkel kapcsolatban hipotéziseket alkottam. Az SDP szektorában működő szervezetek földrajzi elterjedtségével kapcsolatosan a H_{1a} hipotézist fogalmaztam meg. A szervezetek adminisztratív központjának és terepmunkáinak földrajzi helyével kapcsolatosan a H_{1b} hipotézist alkottam. Az SDP szektorának növekedésével kapcsolatban a H_2 hipotézist vizsgáltam. Mindezeket a hipotéziseket tehát az 5.2-es fejezetben ellenőrzöm.

A harmadik blokk kutatási kérdései az SDP szektor legégetőbb kihívásaira irányultak. Kiderült, hogy az SDP-ről szóló, túlzottan pozitív, 'evangelisztikus' állítások jelenléte a nyilvános diskurzusban az egész szektor egyik legnagyobb kihívása. Szintén az egész szektort érintő kihívás az, hogy fejlesztési körökben kevésbé ismert az SDP

konceptiója. A nem megfelelő projektmenedzsment mind a gyakorlati szakemberek, mind a szponzorok számára próbatétel. Kifejezetten a gyakorlati szakemberek számára jelent kihívást az anyagi források és a megfelelő emberi erőforrások szűkössége, csakúgy, mint a szegényes infrastruktúra. A tudomány képviselői számára pedig az jelent nagy próbatételt, hogy a szektorban jelentős úr tátong a tudományos kutatás és a gyakorlati munka között.

A következő kutatási kérdés arra vonatkozott, melyek az SDP-ben nagykövetekként dolgozó élsportolók legfontosabb tulajdonságai. Az kutatásból az derült ki, hogy az SDP szervezetek 11%-a dolgozik sportoló nagykövetekkel. Harmaduk munkáját egy ilyen élsportoló segíti, egy másik harmaduk 2-5 sportolóval dolgozik együtt, míg harmadik harmaduk ötnél több sportolóval működik együtt. Az eredmények alapján a jótékony szervezetekkel kapcsolatban álló, világhírű celebritások körülbelül 2%-a olyan professzionális sportoló, aki az SDP területén tevékenykedik. Ami az ilyen sportoló nagykövetek minőségi jellemzőit illeti, kiderült, hogy hitelesnek és önazonosnak kell lenniük, illetve szakértelemmel kell bírniuk ahhoz, hogy megfelelően tölthessék be szerepüket. Ugyanakkor a hitelesség törekeny, a sportoló azt könnyen elveszítheti, ha valamilyen botrányba keveredik. Fontos tehát, hogy a sportolók megtartsák jó hírnevüket, ugyanis, ha csorba esik reputációjukon, az negatív fényt vethet a velük dolgozó SDP szervezetek hírnevére is. Végezetül eredményeim kimutatták, hogy az élsportolók ismertek kell, hogy legyenek, nemcsak a közvélemény előtt, hanem azok előtt a projektrésztvevők – gyakran fiatal gyerekek – között is, akikkel együtt dolgoznak.

Az utolsó blokk kutatási kérdés a magyarországi SDP-vel foglalkozó szervezetekre vonatkozott. Kiderült, hogy nincs hazánkban olyan szervezet, amelyik célzottan SDP tevékenységet folytatna, használva az SDP kifejezést. Az IPSD adatbázisában egyetlen magyar szervezetet regisztráltak, de ez a szervezet sem használja kommunikációjában az SDP szakkifejezést, és nem utal az ENSZ politikai tevékenységeire az SDP vonatkozásában. További kutatásomból kiderült, hogy több magyar szervezet végez SDP tevékenységet, ilyen például az Orczy-kerti Farkasok labdarúgócsapata, valamint a Magyarországi Éjféli Sportbajnokság Egyesülete. Ezek a szervezetek ugyanakkor nincsenek kapcsolatban az SDP nemzetközi közösségével, és nem használják az SDP kifejezést kommunikációjukban.

5.2 A hipotézisek ellenőrzése

Első hipotézisemben, H_{1a} -ban azt feltételeztem, hogy SDP-vel foglalkozó szervezetek minden lakott kontinensen működnek, és legnagyobb részük az ún. fejlődő világban dolgozik a terepen. Ezt a hipotézist *elfogadom*. A másodelemzés során arra az eredményre jutottam, hogy SDP tevékenységet folytató szervezetek vannak Afrikában, az amerikai kontinensen, Ázsiában, Ausztráliában és Óceániában, valamint Európában is. Kutatásom szintén kimutatta, hogy ezen szervezetek 83,42%-a fejlődő országokban folytat SDP terepmunkát.

Második hipotézisemben, H_{1b} -ben azt feltételeztem, hogy a fejlett világban van az adminisztratív központja azon szervezeteknek, amelyek a fejlett világban dolgoznak a terepen. Szintén feltételeztem, hogy azon szervezet többségének is a fejlett világban van az adminisztratív központja, amelyek a fejlődő világban dolgoznak a terepen. Ezt a hipotézisemet *részben fogadom el*. Az elemzett adatbázis 267 szervezete dolgozik a terepen fejlett országokban, és 96,25%-uknak fejlett országban van az adminisztratív központja is. Ezért tudom a hipotézis első felét elfogadni. Az adatbázis 548 szervezete dolgozik terepen a fejlődő világ országaiban, és közülük 316-nak (57,66%) az adminisztratív központja is a fejlődő országban található. Ezért a hipotézis második felét el kell, hogy vessem.

Utolsó hipotézisemben, H_2 -ben azt feltételeztem, hogy az SDP szervezetek világszerte történő gyarapodása néhány 'hullámban' történt, amelyeket a politikai kontextusban elért mérföldkövek előztek meg. A hipotézist *részben fogadom el*. Az SDP történetének első három korszakában folyamatos, dinamikus növekedést mutatott az újonnan alakult szervezetek számának éves átlaga. Ugyanakkor az utolsó korszakban jelentős esés volt megfigyelhető az éves átlagban az előző korszakhoz képest, mindannak ellenére, hogy számos lépést történt ebben az utolsó korszakban is az intézményesülésben. Ilyen volt például az SDP nemzetközi ENSZ-napjának életre hívása.

5.3 Személyes reflexiók az SDP-vel kapcsolatban

A doktori kutatás közben végig kritikusan vizsgáltam az eredményeimet a társadalomtudományi kutatás szabályait betartva. Ugyanakkor, mivel magam is

dolgozom az SDP területén a gyakorlatban, néhány személyes észrevételt tennék a kutatási eredményeimmel kapcsolatban gyakorlati tapasztalataim alapján.

- Kifejezetten nagy a szakadék a kutatás és a gyakorlat között az SDP-ben. A gyakorlati szakemberek alig vannak tisztában azokkal a munkákkal, amelyeket a tudomány képviselői készítenek, hogy segítsék a gyakorlati munkát. Ha tisztában vannak velük, akkor pedig a tudományos folyóiratokban megjelent tanulmányok nem elérhetőek számukra.
- Gyakran az SDP programokat olyan körülmények között bonyolítják le, amelyek elképzelhetetlenek az első világban élők számára, a kutatókat is ideértve. Ezért mind a kutatók, mint a szponzorok számára ajánlott annak megértése, hogy egy-egy programelem miért kerül egy bizonyos módon végrehajtásra.
- Tapasztalható egy általános ellentmondás az SDP programok szponzorok általi finanszírozási struktúrájában. A szponzorok gyakran arra kérik a kedvezményezetteket, hogy hosszútávú hatást érjenek el rövidtávú programjaikkal. Ez különösen nehéz, ha azt is figyelembe vesszük, hogy már annak a bizonyítása önmagában is kihívás, hogy az SDP programoknak vannak jótékony hatásai az egyén, illetve a közösség szintjén.
- Gyakran kifejezetten gyenge monitoring és értékelési gyakorlatokkal találkozunk az SDP területén. Ez sokszor abban mutatkozik meg, hogy a beszámolók csupán azért készülnek el, mert a monitoring és értékelés a projekt egy eleme, de a programok nem kerülnek továbbfejlesztésre a beszámolók tartalma szerint.
- A szervezeten belüli információáramoltatás gyakori kihívás az SDP-ben. Sokszor a szervezetek vezetői vesznek részt kapcsolatépítő eseményeken, ugyanakkor az kérdéses, hogy a jelenlétüknek milyen hozadéka van a mindennapi munka szintjén a szervezetükön belül.
- Az angol nyelvterületen működő szervezeteknek egyértelmű előnye van a kommunikáció, a kapcsolatépítés és a pénzügyi forrásokért folyó globális verseny területén azokkal a szervezetekkel szemben, amelyek nem kommunikálnak angol nyelven. Az angol nyelv ismerete ugyanis egy fontos eleme a mezőspecifikus kulturális tőkének, és az SDP szaknyelvének használata előnyt jelent az egyéb – például gazdasági és társadalmi – tőkefajtákért folytatott versenyben.

5.4 Javaslatoz az SDP előmozdítására Magyarországon

A kutatási eredmények alapján a következő javaslatok kerültek megfogalmazásra az SDP hazai előmozdítására:

- Az SDP koncepciójának magyarországi bevezetése és népszerűsítése történhet figyelemfelhívás keretében a kulcsfontosságú kormányzati szereplők körében. Ilyen kormányzati szereplők például az Emberi Erőforrások Minisztériuma – különösképpen a Sportért Felelős Államtitkárság és a Nemzetközi Ügyekért Felelős Államtitkárság – és a Külgazdasági és Külügyminisztérium.
- Szintén felülről induló megközelítést alkalmazva, fel lehetne hívni a hazai sportternyőszervezetek figyelmét az SDP koncepciójára. Ilyen szervezet például a Magyar Olimpiai Bizottság, a Nemzeti Versenysport Szövetség, a Magyar Paralimpiai Bizottság és a Magyar Diáksport Szövetség. Ezek a szervezetek tovább tudnák népszerűsíteni a koncepciót kapcsolati hálójukban, elérve ezzel helyi szervezeteket is.
- Az üzleti szféra képviselői még korántsem állandó partnerei SDP kezdeményezéseknek a világon. Magyarországon olyan transznacionális vállalatok hazai képviselőihez lenne érdemes először közelíteni, amelyek anyavállalata már dolgozik az SDP koncepciójával. Ilyen lehet például a Microsoft Magyarország Kft. vagy a Coca-Cola HBC Magyarország Kft.
- A felsőoktatási intézmények az SDP-t bevehetnék minden sportszakemberképzés tantervébe, így hívva fel a figyelmet az SDP szektorára a jövő sportszakembereinek körében.
- A civil szféra képviselői számára is előnyös lenne az SDP koncepció ismerete, így a figyelemfelhívás köreikben is ajánlott. Ők például szektorokon átívelő partnerségek keretében tudnának dolgozni a koncepcióval.

Saját közlemények jegyzéke

A disszertáció témájához kapcsolódó közlemények

Bardocz-Bencsik M, Begović M, Dóczy T. (2019) Star athlete ambassadors of sport for development and peace. *Celebrity Studies*. DOI: 10.1080/19392397.2019.1639525

Bardocz-Bencsik M, Dóczy T. (2019a) Mapping Sport for Development and Peace as Bourdieu's Field. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 81(1), 1-12.

Bardocz-Bencsik M, Dóczy T. (2019b) A „sport a fejlődésért és a békéért” területének nemzetközi fejlődési tendenciái és hazai lehetőségei a szakirodalom tükrében. *Kultúra és Közösség*, 10(2), 85-92.

Bardocz-Bencsik M, Garamvölgyi B, Dóczy T. (2018) Sport a békéért és a fejlődésért – Az Egyesült Nemzetek Szervezetének szerepe. *Civil Szemle*, 15(1), 47-65.

Bardocz-Bencsik M, Dóczy T. (2017) A “Sport a Fejlődésért és Békéért” (SDP) mint új tudományterület bemutatása a kambodzsai iskolai testnevelés újjáépítésére kialakított program esettanulmányán keresztül. *Testnevelés, Sport, Tudomány*, 2(1-2), 19-23.

A disszertációtól független közlemények

Begović M, **Bardocz-Bencsik M**, Oglesby CA, Dóczy T. (2020) The impact of political pressures on sport and athletes in Montenegro. *Sport in Society*. DOI: 10.1080/17430437.2020.1738393

Mirsafian H, Mohamadinejad A, Hédi Cs, **Bardocz-Bencsik M**. (2013) Szabadidő-sportolók néhány demográfiai és szociológiai jellemzője egy iráni nagyvárosban. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 14(3), 27-32.

Farkas P, **Bardocz-Bencsik M**. (2009) Európai Sport a lisszaboni szerződés ratifikálása idején. *Kalokagathia*, 47(2-3), 48-64.